

BIBLICKÉ ÚKOLY 1977

III. čtvrtletí 1977

VZRŮST VE VÍŘE

Ú V O D

Z epištoly k Židům vysvítá, že křesťanství existuje jako dokonalé a vrcholné náboženství. Vyvěrá z Ježíše Krista. On převyšoval Mojžíše, proroky i anděly. Starozákonní bohoslužby mají svůj smysl jenom v Kristu. Epištola k Židům nám zvěstuje, že Kristus je dnes naším veleknězem. Druzí novozákonní pisatelé představují Krista jako sedícího po pravici Boží a málo se zmiňují o jeho přímluvné činnosti. Ale epištola Židům představuje Krista jako velekněze v nebeské svatyni.

Tato epištola nás vybízí, abychom se zamysleli nad přímluvnou službou Pána Ježíše a vede nás k Božímu trůnu. Náš velekněz u Božího trůnu nám otevírá zdroje neomezené milosti.

Trůn Boží milosti má velikou přitažlivou sílu, protože na něm je Ten, kterého smíme nazývat Otcem. Bůh by však nepokládal spasení za úplné, kdyby se v něm měla projevovat jen jeho láska. Podle jeho rozhodnutí postavil k svému trůnu Obhájce, který na svém těle zakusil lidskou přirozenost. On, jako náš prostředník, má nás dovést k Bohu jako syny a dcery.

Kristova svrchovanost

Zákl. verš: Žid 1,1.2

Pán Bůh chce mít s člověkem obecenství, a proto se mu zjevoval různým způsobem. I příroda zjevuje částečně Boha. Podle stvořených věcí poznáváme Boží moc: „Nebesa vypravují slávu silného Boha a dílo rukou jeho zvěstuje obloha.“ Ale Boží zjevení v přírodě je jenom částečné a pro nás hřích ho někdy nepoznáváme. V přírodě je Boží sláva zastřena. Pochopit přírodu jako zjevení Boží, když je v ní tolik katastrof, neštěstí, utrpení i krveprolévání, k tomu je třeba osvětlení shůry.

Bůh se také zjevuje v dějinách. Ale i ony potřebují výklad, máme-li z nich poznat Boha. Proto si Pán vyvolil lidi, kterým se zjevoval skrze sny a vidění, návštěvou andělů apod. Ti měli být Božími posly a tlumočníky jeho zjevení lidstvu. Písmo je záznamem o Božích spasitelných činech v dějinách.

Avšak úvodní slova epištoly Židům nás chtějí přivést k poznání, že svrchované zjevení Boha se stalo skrze vtělení, pozemský život a smrt Ježíše Krista.

1. Proroci

Které rozdíly uvádí hned na začátku epištola Židům mezi Božím zjevením v minulosti a zjevením skrze Ježíše Krista? Žid 1,1.2.

Při zjevování své vůle a svých spasitelných plánů hříšným lidem udělal Bůh první krok. Promluvil. Za starodávna oslovoval lidi skrze proroky. Postupně se zjevoval Ada-

movi, Noemovi, Abrahámovi, Mojžíšovi, Samuelovi a jiným prorokům. Toto zjevení bylo částečné a neúplné.

Ať už se Pán Bůh zjevoval lidem jakkoli, je důležité pamatovat si, že promluvil. Pán Bůh dosud mluví skrze své dávné proroky ve zvěsti jejich spisů obsažených v Písmu! Každá kapitola a každý verš Písma je Božím poselstvím lidem.

Které úplné a konečné zjevení dostali lidé v křesťanské době? Žid 1,2a.

Novozákonní pisatelé použili starozákonní výrok „v těchto posledních dnech“ a viděli v něm věk mesiánského naplnění, který započal narozením Ježíše Krista v Betlémě. V tomto věku k nám Bůh promluvil skrze svého Syna svoje slovo zjevení.

Kristus přišel na svět jako vyjádření Božího charakteru.

2. Kristova přirozenost a jeho dílo (1)

Jaké krásné ujištění o Kristově povaze uvádí epištola Židům? Žid 1,2.3.

Slova Žalmu 2,7 se vztahují na Krista ze Žid 1.5. Všechno to, co kdysi Adamovi patřilo a co pro hřích ztratil, získal Kristus svým smířením zase zpátky.

Jestli Kristus učinil všechny věci, pak existoval přede všemi věcmi. Kristus byl Bůh v nejvyšším smyslu. Byl od věčnosti, nade všemi, požehnaný na věky.

V tomto životě, kde zápasíme s hříchem, zármutkem a bolestí, neuspokojí potřeby lidského srdce jenom pouhá myšlenka, že Bůh je. Musíme Boha poznat jako přítele, který nás udržuje a který nám rozumí.

3. Kristova přirozenost a dílo (2)

Které další vznešené ujištění čteme o Kristu? Žid 1,3.

A) „Obraz jeho osoby“ — Kristus byl vyjádřením osoby svého Otce. Přišel na náš svět obnovit v člověku mravní obraz Boží.

- B) „Zdržuje všechno“ — Tatáž tvůrčí energie, která stvořila svět, dosud udržuje vesmír, dosud působí v přírodě.
- C) „Očištění hříchů našich“ — Byl to Ježíš, který nás očistil od hříchů svou výkupnou smrtí na kříži. Na základě této smrti odpouští hříchy všem, kteří ho přijímají vírou.
- D) „Posadil se na pravici velebnosti“ — Po svém nanebevstoupení byl Kristus povýšen na krále a kněze po Boží pravici. Slovem „velebnost“ se zde míní Boží majestát.

4. Převyšoval anděly (1) — Žid 1,4

Boží Syn byl původně vyšší než anděl, ale při vtělení se stal „málo nižší než anděl“. Ale když byl povýšen k Boží pravici, opět je převyšuje.

Zmínka v Žid 1,5 pochází ze Žalmu 2,7. Tuto píseň uznávali i Židé za předpověď o Mesiášovi. Anděl Gabriel, který zvěstoval Marii, že bude matkou Mesiáše, uvádí slova tohoto žalmu. Dva významní apoštolové, Petr a Pavel, rovněž vztahovali tento žalm na Mesiáše. Totéž čteme v knize Zjevení.

5. Převyšoval anděly (2)

Který příkaz vztahující se na Krista, čteme dále v epištole? Žid 1,6.

Znovu se zde mluví o rozdílu mezi Kristem a anděly. Andělům se neklaníme, Kristu však ano, ba andělé zde dostávají příkaz, aby se mu klaněli.

6. Převyšoval anděly (3) — Žid 1,7.8

Apoštol píše, že Kristus je Bůh, kdežto andělé jsou služebníci.

Které pravdy o Kristu zdůrazňují slova Ž 102,26—28 citované v Žid 1,10—12?

Stvořitelská moc a věčnost Boha-Otce jsou také vlast-

nostmi Syna. Syn na rozdíl od přirozeného světa nezestárne ani nezahyne, ale zůstává věčně.

Která slova řečená o Kristu nemůžeme vztahovat na anděly? Žid 1,13.14.

Položit někomu něco za podnož znamená podřídít mu to. Je to znamení moci Toho, který převyšuje všechny své nepřátele. Bůh bude vládce nade vším. Andělé naproti tomu mají sloužit i těm, kteří přijmou Ježíšovo spasení.

2. úkol — dne 9. července 1976

Původce našeho spasení

Zákl. verš: Žid 2,14.15

Ve druhé kapitole epištoly Židům je Ježíš představen jako reprezentativní člověk, ideální bytost, jak si přál mít Bůh člověka. Aby se to mohlo uskutečnit, bylo třeba, aby se Ježíš stal „o málo menší než anděl“. Pro záchranu člověka ze záhuby se Ježíš stal člověkem. Proč se tak ponížil? Proč vzal na sebe lidské tělo a krev? Je možno uvést několik důvodů:

- A) Aby zjevil Boha-Otce. Syn oděl svou božskou přirozenost lidskou, aby zjevil lidem Boha.
- B) Aby odhalil satanův pravý charakter.
- C) Aby dokázal, že lidé mohou poslouchat Boží zákon.
- D) Aby zemřel za hříšníky.
- E) Aby odhalil možnosti člověka.

1. Nebezpečí zahynutí

Jaké varování a napomenutí před zahynutím uvádí apoštol? Žid 2,1—3.

Toto napomenutí je varováním proti lhostejnosti vůči Kristovu poselství. Slovo „protož“ znamená: protože Bůh dal dokonalé zjevení lidem v osobě svého Syna, dbejme, abychom se od něj neuchýlili.

Jakým způsobem se poukazuje na velikost tohoto spasení? Žid 2,3.4.

V epištole Židům je tato velikost především zdůrazněna svým původem. Na naši zemi ji přinesl sám Boží Syn. Za druhé toto poselství evangelia nám bylo odevzdáno vyvolenými svědky, kteří viděli a slyšeli našeho Pána. Za třetí sám Bůh potvrdil zvěstování evangelia zázraky. Konečně Pán Bůh dal lidem Ducha svatého a duchovní dary, aby urychlil jeho zvěstování.

2. Určení člověka

Pán svěřil určitou autoritu nad národy některým andělům. Prorok Daniel směl nahlédnout do tohoto díla andělů, kteří přinášeli Boží zvěst vládním úředníkům různých národů. Dan 10,21.22.

Přestože někteří andělé byli povoláni, aby sloužili národům tohoto světa, je podle Žid 2,5 jasné, že budoucí svět jim nebyl svěřen. Vláda budoucího světa patří jednoznačně Ježíši Kristu.

K čemu byl povolán člověk při stvoření světa? Žid 2,6—8.

První Adam zklamal a ztratil vládu. Druhý Adam přišel v lidské podobě, aby tuto vládu znovu obnovil. Přišel jako představitel člověka, jako pravý ideál toho, čím člověk měl a mohl být.

3. Ježíš jako ideální člověk — Žid 2,8.9

„Ale... vidíme Ježíše.“ Je zde náležitě použité lidské jméno Spasitelovo, aby se zdůraznila jeho lidská přirozenost. To, co Bůh zaslíbil, naplnilo se v Ježíši, a to, co vidíme u Ježíše, naplní se v člověku. Ježíš je druhý Adam, zástupce člověka. Je zárukou a ujištěním slavné budoucnosti lidstva. Proto byl učiněn málo menší než andělé, aby svým vykoupením dokonal to, co bylo v radě Boží určeno v zájmu lidského života.

Kristus přišel na svět, aby ukázal, jak vysokou úroveň máme dosáhnout a také aby ukázal, čím se mohl stát každý člověk, kdyby lidstvo zůstalo spojeno s Bohem a kdyby ho všichni přijali.

4. Syn a synové

Jaký význam mělo utrpení v životě Syna Božího? Žid 2,10.

Z rozhodnutí Otce se Syn stal skrze utrpení dokonalým spasitelem. Musel projít soužením svého lidu, a tak se stal jedno s ním. Za něj musel nést odplatu za hřích. Pro jeho spojení s námi jsme se stali jeho bratry.

Ježíš se nestydí nazvat nás bratry. Jako důkaz jsou citované tři starozákonní texty. Žid 2,12.13.

V Kristu je pozemská rodina spojená s nebeskou. Oslavený Kristus je našim bratrem. Nebesa přišla k lidem a lidstvo je obepnuto náručí Boží lásky.

5. Kristovo vtělení

Které důvody Kristova vtělení uvádí epištola dále? Žid 2,14.

Jestliže se měl Kristus s lidmi opravdu ztotožnit, pak se musel stát člověkem s opravdovým tělem a krví.

Kristus vzal na sebe mdloby porušeného lidství. Jen tak

mohl vytrhnout člověka z nejhlubších hloubek ponížení.

Jedním z důvodů vtělení byla jeho smrt, a tím rozhodl o zničení hlavního odpůrce. Tak provždy zabezpečil plán spasení. Svou smrtí získal vítězství nad satanem a povstáním z hrobu otevřel také dvěře hrobu všem svým následovníkům.

Koho se týká Kristovo vykupitelské dílo? Žid 2,16.

6. Náš soucitný velekněz

Co se mělo u Krista stát, když mělo být jeho poslání úspěšné? Žid 2,17-18

Náš Pán se rozhodl zachránit člověka dobrovolně. Měl-li to provést úspěšně, musel se stát pravým člověkem v každém směru, kromě hříchu.

Kristus snášel hříchy a mdloby lidského pokolení, jaké byly, když přišel na svět pomoci člověku. Ve slabosti padlého člověka měl vydržet pokušení satana ve všem, v čem je pokoušen člověk.

Kristus byl Bůh a měl se stát člověkem. To ho opravňovalo být veleknězem člověka. Apoštol tím uvádí hlavní myšlenku epištoly Židům: velekněžský úřad našeho Pána.

3. úkol — dne 16. července 1977

Nebezpečí neposlušnosti

Zákl. verš: Žid 3,12-14

Z epištoly jsme se dověděli, že Ježíš Kristus je dokonalým zjevením Boha lidem, že převyšuje anděly, a dále se dovídáme, že náš Pán převyšoval také Mojžíše. Chceme-li

správně pochopit toto tvrzení, musíme pochopit Mojžíšovu velikost. Židé ho pokládali za nejvznešenějšího ze všech starozákonních osobností. Byl jedinečným služebníkem Božím ve Starém zákoně, byl „Božím mužem“, viděl Boží slávu, slyšel Boží hlas a stal se prostředníkem božského zjevení Izraeli. Nový zákon se o něm zmiňuje asi 80krát, tedy vícekrát nežli o kterékoli jiné starozákonné postavě.

Podle epištoly Židům Ježíš však mnohem více převyšuje Mojžíše, a proto mu patří dokonalá poslušnost a úplná důvěra. Izraelité Mojžíše někdy neposlouchali a odmítli jeho vůdcovství. Oč horší by však bylo, kdybychom odmítli Ježíšovo vůdcovství a odpadli od víry!

1. Kristus převyšuje Mojžíše — Žid 3,1.2

Protože Ježíš vzal na sebe lidskou přirozenost a byl pokoušen, proto nám může v pokušení pomáhat. Křesťané jsou vyzýváni, aby svou pozornost obrátili na něho jako na svého velekněze. On není jen nějakým veleknězem, ale i v pravém slova smyslu apoštolem. Toto je jediný novozákonní verš, kde je Ježíš nazván „apoštolem“.

V obou svých funkcích — jako apoštola i jako velekněze — Ježíš osvědčil věrnost Otci, který ho poslal. Jeho věrnost je podobná věrnosti Mojžíšově (4 Moj 12,7). Mojžíš byl Božím vyslancem pro starý Izrael a také nejúčinnějším prostředníkem u Boha. Byl zprostředkovatelem Božího slova, pokorným a trpělivým služebníkem Božím. Náš Pán je však mnohem více.

V čem převyšuje postavení Ježíšovo postavení Mojžíše? Žid 3,3—6.

2. Příklad pádu Izraele

Jaký varovný příklad pro křesťany zaznamenává Písmo? Žid 3,7—9.

Mojžíš byl věrný, ale lid se zpronevěřil. Ježíš byl také věrný, ale vyhne se nový Izrael chybám minulosti?

Výraz „... jako při onom popuzení...“ v Žid 3,8 odpovídá výrazu „... jako při popuzení...“ v Žalmu 95,8. Název v originále „Meribah“ znamená „hádká“, „spor“ a byl označením místa, kde Izraelci, trápeni nedostatkem vody, reptali proti Bohu. Podobně také výraz „v den pokoušení“ ze Žid 3,8 odpovídá výrazu „v den v Masah“ ze Žalmu 95,8. To nejsou pouze příklady nedostatku víry a odbojc. Pán Bůh je obviňuje, že ho zkoušeli a neposlouchali jeho hlas „desetkrát“ (4 Moj 14,22).

K jaké přísaze proti nim se Pán Bůh rozhodl pro jejich nevěru, reptáctví a tvrdošijnost? Žid 3,10.11.

3. Varování církvi

Jaké varování a napomenutí dostala církev z hlediska těchto smutných zkušeností Izraele? Žid 3,12.13.

Ztráta plynoucí ze zavržení Toho, který je větší než Mojžíš, je nejen nějaký zemský Kanaán, ale mnohem větší požehnání na nové zemi. Byl to především nedostatek víry a důvěry plynoucí z nevěrnosti a neposlušnosti, který způsobil pád Izraele na poušti. Podobná nevěra a neposlušnost mohou i dnešní Izrael přivést k odpadnutí.

Na čem je závislé pravé společenství s Kristem? Žid 3.14.15.

Pán projevuje svou milost a svou moc stále znovu a znovu, a to by nám mělo být pobídkou, že za všech okolností je užitečné mít víru, mluvit z víry a jednat podle víry. Naše srdce ani naše ruce nemají být oslabeny našeptáváním pochybovačných myšlenek, které chtějí v našich srdcích zasít pochybnost a nedůvěru.

4. Platnost zaslíbení

Jaké zaslíbení zůstává křesťanům a čeho by se měli obávat? Žid 4,1–3.

Jaký Boží odpočinek je zde zaslíben? Výraz „odpočinek“

je ve Starém zákoně používán různým způsobem. Bůh sli- buje Izraeli „odpočinek“. To znamená, že Bůh je chtěl při- vést do zaslíbené země, do Kanaánu, aby již nebyli stěho- vavým národem bez domova. „Odpočinek“ znamenal rov- něž klid od nepřátelských vpádů do země.

Je zcela jasné, že Bůh má na mysli pro Izraele mnohem víc než jen pozemský Kanaán. Naše epištola vyzdvihuje na- ději „po lepší vlasti . . . , po vlasti nebeské“. Abrahám totiž „očekával město, jehož řemeslník a stavitel je Bůh“. My jako křesťané dneška podobně putujeme pouští a hledáme nebeský odpočinek. Míříme k domovu. Ten, který nás tak niiloval, že umřel za nás, nám postavil město. Místem na- šeho odpočinku je nový Jeruzalém.

5. Odpočinek, který zůstává — Žid 4,6—10

Jedním z výrazných znaků novozákonní zvěsti je skuteč- nost, že v Kristu Ježíši jsou křesťanům mnohá požehnání budoucího věku přístupna již dnes. Proto Boží odpočinek už vlastně je a také bude skutečností.

Odpočinek, k němuž jsme povoláni, je odpočinek milosti. Je to pravý odpočinek víry. Kdokoli jej přijímá, přestává se snažit získat spasení vlastními skutky.

Do Božího „odpočinku“ vcházíme, když „hledíme“ na Je- žíše, nasloucháme jeho hlasu, osvědčujeme víru v něj a ne- snažíme se vlastním úsilím dosáhnout spasení, když jsme věrni svému vyznání a blížíme se ke trůnu milosti.

Co říká Písmo o odpočinku v ep. Žid. 4,9?

6. Napomenutí k pili — Žid 4,11—13

Původní význam výrazu, který je předkládán slovem „usi- lujme“, je „pospíchat“ a tudíž vynakládat veškeré úsilí. Polovičatost je k ničemu. Velký díl naší duchovní nespo- kojenosti můžeme přičíst naší nezásadnosti. Snažíme se slou- žit několika pánům. Ve snaze vyhnout se neposlušnosti mu-

síme usilovat o úplnou odevzdanost. Odevzdat všechny naše schopnosti Bohu — to značnou měrou zjednodušuje problém života, zeslabuje a odstraňuje tisíce bojů našeho přirozeného srdce.

Jaké charakteristické vlastnosti má Boží slovo? Žid 4,12.13.

Boží slovo činí z pyšného pokorného, ze zpupného krotkého a z neposlušného poslušného. Hříšné vrozené návyky jsou každodenními průvodci člověka. Boží slovo však odstraňuje tělesné vášně.

4. úkol — dne 23. července 1977

Ježíš náš velekněz

Zákl. verš: Žid 4,14.15

Ježíšova velekněžská služba je ústředním tématem epistoly Židům. První zmínku o něm jako o veleknězi nacházíme ve 2. kap. 17. v.

Ve 4. kap. 14—16 je shrnuto pojednání o jeho kněžské službě, a to nikoli teoreticky, ale s důrazem na duchovní užitek plynoucí z jeho kněžské služby. Všimněme si, že se zde nejmenuje jen „veleknězem“, nýbrž „velkým veleknězem“. Při studiu tohoto úkolu bude dobré zamyslet se nad tím, v jakém smyslu je tím velikým veleknězem, abychom pochopili, v čem spočívá jeho velikost.

Kap. 5 uvádí vlastnosti toho, kdo je povolán k velekněžské službě. Měli bychom si povšimnout, o jaké vlastnosti jde a proč jsou důležité. Pisatel vysvětlil tyto vlastnosti a

dále pak uvádí, jak splnil Ježíš tyto požadavky a jak se stal veleknězem. V uvedené kapitole je dáván rovněž důraz na lidskou přirozenost našeho velekněze.

Kéž při studiu kapitoly pochopíme význam Kristovy velekněžské služby a získáme z ní také patřičný duchovní užitek.

1. Cítí s námi — Žid 4,14—16

První čtenáři této epístoly byli v nebezpečí, že odpadnou od víry a od křesťanství. Mělo je posilovat vědomí, že mají velekněze, který vstoupil k Bohu. Tento velekněz se jmenuje „Ježíš, Syn Boží“. Lidské jméno „Ježíš“ naznačuje jeho blízkost k lidem a pojmenování „Syn Boží“ svědčí o moci jeho božství. V něm je obé spojeno. Protože věřící Židé mají tak soucitného a mocného zástupce u Boha, jsou vyzýváni, aby stáli neochvějně na svém vyznání víry. Řecké slovo, které v našem překladu zní „držme“, má ještě silnější význam a naznačuje představu skálopevného držení se něčeho.

Proč mohou křesťané důvěřovat, že jim jejich velekněz rozumí? Žid 4,15.

Kam a jak můžeme jít pro milosrdenství a milost? Žid 4,16.

2. Čím je velekněz — Žid 5,1.2.4

Velekněz je ten, kdo je splnomocněn, aby sloužil ve svatyni svatých jako prostředník mezi člověkem a Bohem a přinášel oběti za hříchy lidí.

Chce-li být kněz představitelem lidí u Boha, musí být sám člověkem. Jako takový musí umět zacházet soucitně s hříšníky. Původní výraz znamená mít na uzdě své city; nesmi být ani příliš přísný ani příliš shovívavý. Třebaže cítí k hříchu odpor, s hříšníkem musí zacházet citlivě.

Co musel velekněz dělat za sebe, protože i jej se dotýkaly lidské slabosti? Žid 5,3.

Jak lze získat čestný úřad velekněze? Žid 5,4.

Kristus byl od stvoření Boha určen za prostředníka. Od věčnosti byl povolán, aby byl naším zástupcem a naší zárukou.

3. Ustanovení za velekněze

Jak se stal Ježíš naším veleknězem? Žid 5,5.6.

Autor epistolý stručně vypsál požadavky velekněžského úřadu a rovněž poukazuje na to, jak je Ježíš splnil. Začíná tím nejdůležitějším předpokladem — božským povoláním. Náš Pán nezískal čest velekněžského úřadu svou vlastní iniciativou. Celý jeho život byl naplňováním zásady: „Chválím-li já se sám, chvála má nic není. Jestliž Otec můj, který mne chválí, o němž vy pravíte, že Bůh váš jest“ (Jan 8,54).

Ježíš je prohlášen za „kněze navěky podle řádu Melchisedechova“. Melchisedech byl kněz i král. Ježíš je rovněž kněz i král.

Bůh jej ustanovil za velekněze. Měl být příkladem všemu lidstvu. Osvědčil se nejen jako zástupce lidského pokolení, ale také jako jeho obhájce. Každý, kdo chce, může říci: „U soudu mám přítele.“

4. Jeho soucit s lidmi

Co čteme o Ježíšově ztotožnění s lidmi? Žid 5,7.

Druhým předpokladem Ježíšova velekněžského povolání byla jeho schopnost mít soucit s lidskými slabostmi. Dovedl to proto, že sám byl pokoušen, snášel naše utrpení a bolesti. Dobrovolně se stal závislým na Bohu právě tak jako my. Modlitba mu byla potřebnou nutností.

Náš Spasitel se ztotožnil s našimi potřebami a slabostmi. stal se prosebníkem, který od svého Otce neustále žádal novou sílu pro povinnosti i soužení. Je nám příkladem ve všem. Je nám bratrem v našich slabostech. „Byl pokoušen

ve všem jako my“, ale jako bezhříšný se od hříchu odvracel. Vytrpěl boje a duševní trýzeň ve světě hříchu. Jako člověk potřeboval modlitbu.

Oč prosil Ježíš v Getsemane? Mar 14,32—36.

5. Náš Pán byl ukázněný

Čemu se musel Kristus-člověk učit a jak se tomu naučil? Žid 5,8—10.

Chtěl-li Kristus pozvednout padlého člověka, musel se k němu sklonit. Vzal na sebe lidskou přirozenost a snášel slabosti a porušenost lidského pokolení.

To mu přineslo utrpení. Třebaže zůstal prostý od poskvrny hříchu, jemnost a citlivost jeho božské přirozenosti byla zasažena a při styku s hříchem cítil nevýslovnou bolest.

Jaký smysl měla Ježíšova poslušnost a utrpení? Žid 5,9.
Čím se tím Kristus stal? Žid 5,10.

6. Následky duchovní nedospělosti — Žid 5,11.12

Jaký pokrm dostávají děti a jaký dospělí lidé? Žid 5,13.14.

„Mléko“ představuje božské zjevení srozumitelné duchovním novorozencům. Hutný pokrm patří těm, kteří pozorným zkoumáním, přemýšlením a životní praxí získali zdravou rozlišovací schopnost.

Mnohý upřímný a přemýšlivý člověk neroste v křesťanském životě proto, že nevidí nutnost neustále se od Ježíše učit.

Kotva proti odpadnutí

Zákl. verš: Žid 6,19.20

Žid kap. 6 začíná napomenutím: „Protož... k dokonalosti se nesme“ (v.1). Z uvedeného verše vyplývá, že u věřících nešlo o nedostatek rozumových schopností, ale o duchovní lenost a lhostejnost. Svoji víru neuplatňovali v životě a nerozmáhali se v duchovní zkušenosti. Pakliže měli pochopit význam Ježíšovy prostřednické služby, museli pochopit, že jednou provždy skončilo levitské kněžství a oběti.

Od napominání a varování přechází autor k povzbuzení a k naději. Věřící, že Ten, který v nich započal dílo dobré, také je i dokoná. Oni však musí skoncovat s duchovní leností a ospalostí a znovu musí projevit „opravdovou pilnost plné jistoty naděje“ (Žid 6,11).

Povzbuzuje a ubezpečuje je o jistotě křesťanské naděje, která je založena na pevných Božích zaslíbeních. Bůh stojí za každým svým slibem. Naděje není jen očekávání a touha, ale obsahuje v sobě také důvěru v Boha a spolehnutí se na něj. Takováto naděje je kotvou člověka, který stojí nepohnutě i v příboji života.

1. Křesťanský pokrok — Žid 6,1—3

To je výzva, abychom směřovali od počáteční náboženské výuky k vyššímu stupni duchovního chápání. Jaké jsou však „počátky učení o Kristu“? Jsou to základní, elementární křesťanské nauky, které tvoří „abecedu“ křesťanství. Čtenáři epištoly jsou nabádáni, aby opustili tyto počátky učení, nikoli však v tom smyslu, aby snad na ně zapomněli

nebo popřeli jejich platnost. Poselství těchto veršů je toto: Směřujme k plnému vzrůstu.

Které důležité pravdy jsou zvláště uvedeny? Žid 6,2.

Toto slovo máme mít v úctě a poslouchat je. Kniha, která obsahuje zvěst o Kristově životě, o jeho díle, jeho učení, utrpení i konečném vítězství, má být pramenem naší síly. Na tomto světě máme přednost zkoumání slova, abychom byli připraveni pro vyšší život.

2. Nebezpečí odpadnutí

Jaké přednosti opustili ti, které nijak nelze přivést ku pokání? Žid 6,4---6.

K osvětlení dochází zřejmě na počátku křesťanského života. V syrském Novém zákoně zní Žid 6,4 takto: „Ti, kteří jednou sestoupili do křtu.“

Naneštěstí někteří v prvotní církvi vysvětlovali si tento verš v tom smyslu, že po křtu již není možné jakékoli pokání za jakýkoli hřích, a odkládali proto křest do nejpozdějšího stáří. Verš však mluví o dobrovolném odpadnutí a ne o nějakém klopýtnutí po křtu. Nebeský dar je dar spasení včetně odpuštění hříchů v Ježíši Kristu. Výraz „okusili“ naznačuje osobní zkušenost spasení. Ti, o nichž je zde zmínka, přijali dar Ducha svatého, slyšeli radostnou zvěst evangelia a okusili moc budoucího věku, která v nich působí již nyní.

K čemu vlastně dochází při takovémto svévolném odpadnutí? Žid 6,6.

Jde o trvalé nepřátelství ke Kristu. Autor se dívá na věc z hlediska křesťanského učitele. Učitel nemůže přivést odpadlé k nějakému novému začátku, který by směřoval k obrácení, pokud setrvávají ve svém nepřátelství k Bohu. Nesmíme však omezovat Boží moc.

3. Podobenství z přírody — Žid 6,7.8

Hodnota půdy se měří podle úrody užitkových plodin. Také Pán má právo očekávat od křesťana určité plody, když svým duchovním požehnáním se postaral u křesťana o vše potřebné. Pole, které přináší úrodu, je požehnáno schopností přinášet ještě větší úrodu. Jestliže země nepřináší očekávanou úrodu, ale plodí jen trní a bodláčí, které je znamením zlořečenství, pak ji zlořečenství stihne. Tak je tomu také s křesťany, kteří nepřinášejí hodnotné plody.

Nejsi také ty, lhostejné srdce, takovým neplodným stromem na vinici Páně? Nebude také nad tebou vyřčeno zlořečenství? Jak dlouho jsi přijímal Boží dary? Jak dlouho tě Pán vinice opatroval a očekával plody lásky?

4. Slova naděje

Jak pevně důvěřuje apoštol svým čtenářům? Jakou vroucí touhu má pro ně? Žid 6,9—12.

Po přísném varování před odpadnutím přechází apoštol k povzbuzení. Plně jim důvěřuje, že v jejich případě odpadnutí nepřichází v úvahu.

Co povzbuzovalo apoštola v jeho důvěře u jeho čtenářů? Žid 6,10.

Ke konci svého pozemského života Spasitel řekl: „Po tom poznají všichni, že jste moji učedníci, budete-li mít lásku jedni k druhým.“ Skutky lásky, které jsou vykonány i těm nejnepatrnějším, jsou skutky vykonányi samotnému Kristu.

Ti křesťané, kteří neustále rostou v opravdovosti, horlivosti, nadšení a v lásce, nikdy neodpadnou. Jsou hotovi pustit se i do nejtěžších povinností, nikdy se neoddají lenosti a nemohou ustrnout v nečinnosti.

5. Jistota Božího zaslíbení — Žid 6,13—15

Proč lidé často v řeči používají přísahy? Žid 6,16.

Proč se Bůh zavázal přísahou? v.17.

Bůh přizpůsobil své jednání člověku a zvyklostem doby a zavázal se přísahou, že splní svá zaslíbení. Učinil tak proto, aby naznačil stálost a neměnnost svých záměrů.

Bůh dal Abrahámovi několik zaslíbení. První zaslíbení obdržel, když byl povolán, aby opustil nevěřící společnost v Ur v Mezopotámii a stal se poutníkem. Když přišel do Kanaánu, byla mu dědičně zaslíbena tato země.

Toto zaslíbení bylo přísahou potvrzeno Abrahámovi až po vrcholné zkoušce jeho víry na hoře Moria.

6. Kotva duše — Žid 6,17.18

„Dědicové“ je množné číslo a naznačuje, že Bůh potvrdil své zaslíbení přísahou nejen pro Abraháma, ale i pro duchovní dědice Abraháma. Můžeme se tudíž spolehnout nejen na jeho zaslíbení, ale i na jeho přísahu.

„Unikli“ — tento výraz nám připomíná útočištná města, neboli právo asyly, které lidé hledali ve svatyni tím, že se chytili rohů oltáře. Právě tak se mají křesťané utéci k Bohu a uchopit se jistoty jeho zaslíbení.

K čemu je přirovnána křesťanská naděje a kam až proniká? Žid 6,19.20.

Svrchovanost Kristova kněžství

Zákl. verš: Žid 7,24.25

V sedmé kapitole čteme, že Ježíš patří k novému a vyššímu řádu kněžství než bylo áronovské, že patří k řádu Melchisedechovu.

Při studiu sedmé kapitoly je třeba pamatovat si, že nejde tak o Melchisedecha jako o Ježíše Krista a jeho kněžství. Apoštol používá Melchisedecha, aby potvrdil platnost Ježíšova kněžství. Citát ze Ž 110,4 naznačuje, že bylo jiné kněžství, starší a nadřazenější než áronovské. Bylo to královské, univerzální a věčné kněžství.

Povšimněme si, jak Židé věřili v nadřazenost Melchisedecha nad Áronem. Všimněme si rovněž, jak Áronovo kněžství a zákony, podle kterých bylo řízeno, jsou pokládány za přechodné. Áronovským kněžím se nepodařilo dosáhnout cíl, kterým bylo odstranění hříchu.

Levitské kněžství má povahu přechodnou, Kristovo kněžství je trvalé a neměnné. Je účinné, absolutní a konečné. Protože „trvá na věky“, přístupová cesta k Bohu je stále otevřena.

1. Královský kněz Melchisedech

Co říká Písmo o Melchisedechovi? Žid 7,1—3.

Melchisedech zobrazuje svrchovanost Kristova kněžství nad kněžstvím levitů. Historicky byl králem Sálemu (Jeruzaléma) a knězem Boha nejvyššího, požehnal Abrahámovi a přijal od něj desátky. Jinak o něm už nic nevíme. Prorocky byl symbolem na mesiánského kněze-krále. Epištola

Židům staví na těchto dějinách a proroctví, aby vyvýšila Ježíše Krista jako našeho velekněze.

Melchisedech je předobrazem na Krista svým

1. úřadem
2. charakterem
3. přirozeností
4. původem

2. Melchisedechova velikost

Komu dal Abrahám desátek a co od něj za to přijal? Co tím bylo jasně naznačeno? Žid 7,4–8.

Proč jde apoštolovi o velikost Melchisedecha? Protože v tomto dávném knězi-králi vidí předobraz na Krista. Proto je nutné uznat Krista za mnohem vyššího než kteréhokoli kněze z pokolení Árona. Z toho důvodu se zde tvrdí, že Melchisedech převyšuje Abraháma. Jeho pokládali Židé za nejvyššího ze všech předků. A přece Abrahám odevzdal desátek Melchisedechovi a přijal od něj požehnání, čímž je naznačena Melchisedechova nadřazenost nad Abrahámem.

Jaké přikázání dostali levité o desátcích? Od koho je přijímali? Žid 7,5.

Levité jako smrtelní lidé přijímali desátky od svých spoluvěřících. Naproti tomu Melchisedech, který nepocházel ze Židů, přijal desátek od zakladatele židovského národa a „dal požehnání tomu, kterýž měl zaslíbení“.

3. Nedokonalost Áronova kněžství

Proč byla potřebná změna v řádu kněžství? Žid 7,11.12.

Levitské kněžství a ceremoniální zákon byly dočasné a předobrazné, poukazovaly na Kristovo dílo. Dokonalost není ze zákona, ale z Krista, na kterého zákon poukazoval.

Jestliže však mělo být kněžství změněno, jaká změna byla potřebná? Žid 7,12–14.

Podle zákona směli u svatostánku sloužit jenom levité, a kněžími mohli být jenom synové Árona.

Avšak ani Melchisedech ani náš Pán nepatřili k áronovskému kněžstvu. Melchisedech nebyl Žid a Ježíš v lidské linii předků patřil k pokolení Juda, tedy ne k pokolení Levi. Jestliže tedy nový kněz má být podle jiného řádu, potom musí nastat změna úprav týkající se kněžství.

4. Svrchovanost nového kněžství — Žid 7,15.16

Ježíš jako velekněz slouží na základě moci nezničitelného, a proto věčného života. Všimněme si rozdílu u termínů: „zákon“ jako vnější usměrňovatel na jedné straně a „moc“ jako vnitřní síla na straně druhé.

Co říkají o obřadním zákonu verše u Žid 7,18.19?

Celý obřadní systém byl symbolem na Krista, bez něho by neměl žádnou cenu. Obřady by byly zbytečné. Když Židé zavržli Krista, zavržli všechno, co dávalo význam jejich chrámu a jejich obřadům. Posvátnost chrámu se rozplynula, chrám byl odsouzen ke zkáze. Od té chvíle všechny oběti byly bez významu. Ale v Kristu měli křesťané lepší naději, s kterou se přibližujeme k Bohu.

5. Kristovo kněžství je potvrzeno přísahou — Žid 7,20—22

Úřad velekněze byl dědičný. Proto se kněží jako potomci Árona neustanovovali. Stali se kněžími na základě původu předepsaného zákonem. Naproti tomu náš Pán byl nejvyšším knězem ustanoven přísahou.

Při poslední večeři se Kristus učedníkům zaručil, že bude jejich vykupitelem. Svěřil jim novou smlouvu, na základě které se všichni lidé vírou v Krista stávají účastníky Božího království. Tato smlouva měla být potvrzena krví Kristovou.

6. Stálost Kristova kněžství

Který konečný rozdíl se uvádí mezi Áronovskými knězi a Kristem? Žid 7,23—25.

Co může Kristus dělat na základě této skutečnosti? Žid 7,25.

Každý, kdo se vymaní z otroctví, do kterého nás dostal satan, kdo se postaví pod prapor Ježíše Krista, bude zachován. Ježíš jako náš prostředník u Otce o nás ví a má nás stále na zřeteli. Kdyby nás nechal samotné a nepomáhal nám, původce hříchu je připraven zničit nás. Ježíš nás udržuje ve víře svou prostřednickou službou.

7. úkol — dne 13. srpna 1977

Nebeská svatyně a nová smlouva

Zákl. verš: Žid 8,6

Jednou z hlavních myšlenek epištoly Židům je, že Ježíš a jeho dílo je lepší než cokoli bylo v tomto ohledu dříve. V tomto úkolu zdůrazníme tři nové skutečnosti. První z nich je místo, kde koná Ježíš svou vznešenou službu. Je to pravá svatyně, ne pozemská, ale nebeská.

Druhou skutečností je obětní dar našeho Pána. Velekněz je tu proto, aby přinášel dary a oběti (v.3). Ježíš obětoval sám sebe jednou provždy. Tuto pravdu zdůrazníme v Žid 9.23—26.

Třetí skutečností je to, že podle 8. kapitoly je kněžská služba Pána Ježíše nadřazená kněžské službě Áronovské. Nová smlouva se jmenuje věčnou smlouvou. Byla podepsaná Kristovou krví.

1. Ideální velekněz

Jaké důležité vlastnosti má náš velekněz Ježíš Kristus? Žid 7,26.27.

Epištola Židům představuje Krista jako velekněze podle

řádu Melchisedecha, který převyšuje áronské kněze. Dále uvádí tři osobní vlastnosti našeho Pána. Je svatý, nikdy nespáchal žádné zlo a převyšuje nebesa.

Co Pán Ježíš jako náš velekněz potřebuje? Jakou oběť přinesl? Jak často? Žid 7,27.

Vzal na sebe podobu služebníka a přinesl oběť, sám byl knězem a sám i obětí.

Jaký je rozdíl mezi kněžskými ustanovenými zákonem a mezi Synem, ustanoveným na základě přísahy? Žid 7,28.

2. Náš kněz v nebeské svatyni – Žid 8,1.2

Kde koná Kristus svou kněžskou službu? Žid 8,2,

Zde se nám přibližuje svatyně nové smlouvy. Svatyně první smlouvy byla postavena člověkem, postavil ji Mojžíš. Svatyni nebeskou zhotovil Pán, a ne člověk. V pozemském svatostánku vykonávali službu kněží, v nebeském ji koná Kristus. Jedna svatyně byla na zemi, druhá je v nebi.

Co potřeboval Kristus jako služebník svatyně? Žid 8,3.4.

Ježíš zaplatil nekonečnou cenu za člověka. Přimlouvá se za nás u Otce jako náš prostředník. Prosí ne jako ubohý prosebník, ale jako vítěz, který se dovolává svého vlastnictví. Žije stále a přimlouvá se za nás stále.

3. Podobenství nebeské svatyně

Čeho byla pozemská svatyně podobenstvím neboli symbolem? Žid 8,5.

Epištola Židům obsahuje více symbolů, aby se lépe pochopil vztah mezi pozemským svatostánkem a nebeskou svatyní.

Majestát pozemského svatostánku pouze matně zrcadlí slávu nebeského chrámu. Skvělá stavba chrámu, jakou kdy zhotovily lidské ruce, byla jen nedokonalým obrazem slávy toho místa, kde přebývá Král králů.

Jaké poučení dostal Mojžíš, když měl zhotovit pozemský svatostánek? Žid 8,5; 2 Moj 25,40.

4. Prostředník lepší smlouvy

Co Kristus získal a čeho se stal prostředníkem? Žid 8,6.

Kristova kněžská služba převyšuje službu áronských kněží tak, jako podstata převyšuje stín nebo jako skutečnost převyšuje obraz. Je to služba vznešenější, protože je účinná.

Proč je Kristova služba lepší než byla předešlá? Žid 8,6.

Kristus se stal naším zástupcem a ručitelem. Nikoho nepřehlédne. Chce zachránit každého, protože za každého zemřel.

5. Slabost první smlouvy

V jakém smyslu byla první smlouva slabá? Žid 8,7–9.

Slabost nebyla v Božích zaslíbeních, ale v slibujících lidech. Nedokázali dodržet to, co slíbili.

Žili uprostřed modloslužby a zkaženosti, neměli představu o Boží svatosti, o hříšnosti svých srdcí a neuvědomovali si potřebu Spasitele. To všechno se museli naučit. Lid nechápal, že bez Krista nemůže zachovávat Boží zákon, a přesto vešel ve smlouvu s Bohem. Mysleli si, že jsou schopní prosadit svou vlastní spravedlnost. Proto prohlásili: „Všechno, co Pán žádá, vykonáme a budeme poslušní.“

6. Zaslíbení nové smlouvy

Jaké zaslíbení dává Bůh v nové smlouvě? Žid 8,10–12.
Nová smlouva obsahuje tři Boží zaslíbení:

- a) „Dám svoje zákony do jejich myslí a napíši je do jejich srdcí.“ Mít Boží zákony napsané v srdci, znamená změnu.
- b) Osobní poznání Boha. „Budu jejich Bohem a oni budou mým lidem... Všichni mne budou znát...“
- c) Boží slib, že odpustí a zapomene na jejich hříchy. Je to smlouva milosti.

Za co se pokládá stará smlouva, když se hovoří o nové? Žid 8,13.

Veškerá pravá poslušnost vychází ze srdce. Kristus konal srdcem. A dovolíme-li, ztotožní se Kristus s našimi myšlenkami a cíli a přizpůsobí naše srdce a mysl své vůli tak, že provádění našich vlastních rozhodnutí bude jen v souladu s poslušností Krista.

8. úkol — dne 20. srpna 1977

Kristova velekněžská služba

Zákl. verš: Žid 9,11.12

Devátá kapitola začíná stručným popisem pozemského svatostánku a jeho služeb. Že to mělo velký význam, vidíme podle rozsahu, kolik se mu v *Písmu* věnuje místa. Vyniká zde především několik pravd:

- A) Svatyně byla viditelným střediskem bohoslužby jedinému pravému Bohu.
- B) Svatyně a služby v ní jsou projevem plánu vykoupení
- C) Svatyně byla symbolem na vtěleného Krista.
- D) Byla symbolickým zobrazením nebeského chrámu.
- E) Svatyně byla předobrazem křesťanské církve.
- F) Svatyně jako příbytek Boží je ideálním symbolem toho, čím by měl člověk být.

1. Svatyně a její zařízení

Co měla ona první smlouva? Žid 9,1.2.

Svatyně se skládala ze dvou částí: první se jmenovala svatyně, druhá svatyní svatých. Protože první oddělení se

používalo každý den a druhé jen o dni smíření, byla tato oddělení prakticky považována za dvě oddělené části.

V prvním oddělení to byly dvě věci, o kterých je zmínka. Na jižní straně to byl sedmiramenný svícen a na severní straně stůl s chleby.

Co bylo ve svatyni svatých? Žid 9,3–5.

2. Služba ve svatyni

Jak se rozlišovali kněží v přístupu k jednotlivým oddělením? Žid 9,6.7.

Každodenní služba ve svatyni se konala u oltáře zápalných obětí v nádvoří svatostánku a ve svatyni. Výroční služby se konaly ve svatyni svatých.

Každodenní služba pozůstávala ve stálé neboli „ustavičné“ oběti ročního beránka obětovaného ráno i večer; ze stálé oběti kadidla na zlatém oltáři ráno i večer; z obětování chleba a z ustavičného pálení olivového oleje v lampách.

Při výroční službě v den smíření vešel velekněz na toto svaté místo s krví kozla určeného Pánu a vykonal smíření za vlastní hříchy a za hříchy lidu.

Jak hodnotí epištola Židům účinnost tohoto obřadního systému? Žid 9,8–10.

3. Velekněz budoucího dobrého

Jaký je rozdíl mezi nebeskou svatyní s její obětí a pozemskou svatyní s jejími obětmi? Žid 9,11.12.

Nadřazenost Kristovy kněžské služby a jeho oběti je v Kristově krvi.

Jakou působnost má krev Ježíšova v porovnání s krví starozákonních obětí? Žid 9,13.14.

Kristova kněžská služba se dnes koná za nás v nebeské svatyni. Ale je málo lidí, kteří skutečně chápou, že náš velekněz předkládá Otci svou vlastní krev za hříšníka, který jej přijal za svého osobního spasitele.

4. Zakladatel nové smlouvy — Žid 9,15

Ježíš nám poskytne vše, co bylo slíbeno ve smlouvě Nová smlouva měla být založena na jeho smrti. Při poslední večeři Páně řekl Ježíš o víně: „To je krev má nové smlouvy, která se vylévá za mnohé na odpuštění hříchů.“

Pouze kdy se stává poslední vůle neboli testament účinným? Žid 9,16.17.

Jak byla ustanovena první smlouva? Žid 9,18—20.

Kristovo smíření navěky zpečetilo věčnou smlouvu milosti. Byly odstraněny překážky, které bránily uplatnění Božského milosrdenství a jeho lásky i tomu nejhoršímu člověku.

5. Očišťování svatyně

Čím se liší očišťování svatyně pozemské? Žid 9,23.

Kam vešel Kristus a proč? Žid 9,24.

Ježíš stojí před tváří Boží ve svatyni svatých v našem zájmu. V něm jsme před Bohem dokonalí. Ale nesmíme se domnívat, že když máme nárok na jeho milosrdenství, můžeme být nedbalí, lhostejní a povolní hříchu. Kristus není služebníkem hříchu. Dokonalí můžeme být pouze vírou v Krista.

6. Návrat našeho Velekněze

Proč byl Kristus obětován a kdy se ukáže znova? Žid 9,27.28.

Jsmo dnes v podobném postavení jako kdysi Izraelité. Stojíme na nádvoří a očekáváme onu blahoslavenou naději, slavné zjevení se našeho Spasitele.

Tak jako velekněz po skončení své služby ve svatyni svatých vyšel k očekávajícímu shromáždění ve svém kněžském rouše, tak Kristus přijde oblečen v rouchu slávy nebeského velekněze.

Předobraz a skutečnost

Zákl. verš: Žid 10,1.12–14

V 10. kapitole epištoly Židům se používají tři slova, která vystihují význam Kristova velekněžského působení: očištění, posvěcení a dokonalost.

- A) Starozákonní obřady sloužily k očištění těla, nemohly však očistit od hříchu. Kristova krev však očišťuje účinně „svědomí naše od skutků mrtvých k sloužení Bohu živému“ (Žid 9,14).
- B) „Posvěcení“ je další výraz k označení Kristova díla. Starozákonní oběti sloužily k obřadní svatosti. Ale skutečně posvětit může jen Kristova oběť.
- C) O dokonalosti se hodně mluví. Levitské oběti a kněží k ní však nikoho nepřivedli. Ale Kristus jedinou obětí učinil dokonalé ty, kteří se chtějí posvětit. Posvěcení znamená, že přicházíme k Bohu, aby nám pro Ježíše Krista odpustil hříchy.

1. Neúčinnost levitských obětí — Žid 10,1.2

Obětní systém nebyl sám o sobě účinný při řešení problému hříchu. Jeho neúčinnost je zřejmá z toho, že se stále opakoval. Ustavičné přinášení obětí je toho dokladem. Kdyby v tomto systému byl lék proti hříchu, lidé by byli od hříchu uzdraveni.

Co nedokázaly tyto oběti? Žid 10,3.4.

Spravedlnost vyžaduje, aby hřích nebyl pouze odpuštěn. Je třeba provést odplatu smrti. To učinil Bůh ve svém Synu. Učinil zadost oběma požadavkům. Místo člověka umírá Kristus, a člověk dostává odpuštění.

2. Účinná oběť

Která slova se připisují Kristu za jeho pozemského života? Žid 10,5—7.

Ježíš přišel v lidském těle konat vůli Boží. Tím se stala Kristova oběť účinnou, když projevoval stálou poslušnost Bohu až do smrti na kříži.

Co Kristus zrušil a co ustanovil? Žid 10,9.10.

Úplně se přizpůsobit Boží vůli znamená posvěcení. Boží vůle je vyjádřena v jeho zákonu. Posvěcení je tedy zachovávání Božích přikázání a snaha dokázat to jako poslušné děti.

3. Náš Velekněz po pravici Boží — Žid 10,12—14

Kristus se po svém obětování posadil po Boží pravici, aby naznačil konečnou platnost své oběti. Jeho jediná oběť má trvalou platnost u těch, kteří se posvěcují.

S čím souvisí dokonalost, o které mluví epištola Židům? Žid 10,15—17.

Když byl hřích úplně odpuštěn, co tedy mělo přestat? Žid 10,18.

Naše posvěcení je dílo Otce, Syna a Ducha svatého. Je to naplnění smlouvy, kterou Bůh učinil s těmi, kteří se k němu připojili a zůstávají v jeho společenství.

4. Přístupme v jistotě víry — Žid 10,19—22

Verš 19. vybízí, aby čtenáři epištoly přijali přednosti, které jim dává Bůh.

Která tři napomenutí uvádějí verše 22—25?

a) Protože máme zástupce u Otce, který žil na zemi v lidské přirozenosti, přístupme a přijměme požehnání, které se nám nabízí.

b) Druhé napomenutí směřuje k utvrzení vyznání naší naděje v Boží zaslíbení a spasení bez pochybování.

- c) Třetím napomenutím je výzva ke vzájemné duchovní ohleduplnosti, abychom „se rozněcovali k lásce a dobrým skutkům“.

5. Nebezpečí svévolného hříchu — Žid 10,26.27

Svévolné setrvávání v hříchu je pro křesťana osudné. Poznat cestu spasení a zavrhnout ji znamená zavřít si dveře do věčného života.

Pohrdnout Synem Božím znamená pohrdnout jeho smlouvou, pro kterou máme přístup k Bohu. Znamená to i odmítnutí Kristovy oběti. Urazit Ducha milosti znamená podle Ježíšových slov být vinen z věčného hříchu.

Odkud jsou vzata slova ze Žid 10,30? (Srovnej 5. Moj 32,35.36).

6. Výzva k vytrvalosti — Žid 10,35—37

Co si měli věřící připomínat? Žid 10,32—34.

Epištola dále pokračuje povzbuzováním věřících, kteří vítězili v utrpení. Radostně snášeli i těžkosti pro svou víru. Budou-li držet pevně svou víru, přinese jim to velikou odplatu.

S kterými věřícími se apoštol ztotožňuje? Žid 10,39.

Život křesťana začíná úplnou důvěrou v Boží lásku. Má-li někdo získat život věčný, musí se držet Božích zaslíbení. Apoštol věří, že jeho čtenáři to udělají také a sám se k nim připojuje.

Víra patriarchů

Zákl. verš: Žid 11,1.2

„Víra“ je prvořadý výraz v epištole Židům. O víře se mluví více než třicetkrát, a to především v 11. kapitole. Slovo víra má v bibli různé významy. V epištole Židům slovo „víra“ znamená důvěru v Boha. Mít víru v Boha znamená poslouchat ho. Víra znamená i naději. Spasení jsme nejen vírou, ale i nadějí.

Podle prvního verše je víra podstatou toho, co se naděje-me. V co doufali hrdinové víry, o kterých se zmiňuje tato kapitola? Abrahám je jedním z největších příkladů víry všech dob. I když dostal zaslíbení o Kanaánu, skládal svou naději v tuto pozemskou vlast? Ne. Čteme, že očekával město, jehož stavitelem je Bůh. Všechny příklady lidí uváděných v 11 kapitole zdůrazňují víru, která ukazuje kupředu.

1. Povaha víry — Žid 11,1.2

Epištola Židům představuje dvě stránky víry, jak je vystihnutá v životech lidí uvedených v 11. kapitole. Víra dělá skutečností dvě oblasti důležité pro křesťana: 1. oblast budoucího království Božího a 2. dnešní vládu Boží ve vesmíru.

Jak chápeme zvěst o stvoření? Žid 11,3.

Stvoření se vědecky nedá vysvětlit. Která věda dokáže vysvětlit tajemství života? Víra ve stvoření spočívá na uznání Božího zjevení, že všechny věci, hmotné i duchovní vznikly z Božího příkazu.

2. Víra patriarchů v době před potopou — Žid 11,4

Apoštol uvádí jména Ábela, Enocha a Noema, které Bůh uznává za představitele dávnověkého lidstva. Příběh Ábela a Kaina vystihuje skutečnost, že k Bohu přicházíme ve víře, která předpokládá milující a poslušné srdce.

Jakou jedinečnou zkušenost zažil Enoch? Co se o něm říkalo už předtím? Žid 11,5.

Jaký příklad důvěry v Boha nacházíme u Noema? Žid 11,7.

Pán Bůh oznámil Noemovi, že svět bude zničen potopou. I když se taková věc předtím nikdy nestala, Noe uvěřil Bohu a varoval lidi. Každý úder kladiva při stavbě korábu byl výstrahou lidem.

3. Abraháмова víra — Žid 11,8.

Abraháмова neochvějná poslušnost je jedním z nejvýraznějších důkazů víry zamenaných v Písmu. Spolehl se jen na Boží zaslíbení a opustil rodnou zemi, příbuzenstvo i domov. Odešel, nevěděl, kam přijde, ale následoval Boží hlas.

Jak se dále projevovala Abraháмова víra, když už bydlel v zaslíbené zemi? Žid 11,9.

Kolik potomků měli mít podle Božího zaslíbení Abrahám a Sára, přesto že byli pokročilého věku? Žid 11,11 12.

Víra je důvěra v Boha a jistota, že nás miluje a ví, co je pro naše dobro. Pán Bůh nás přivádí k rozhodnutí, abychom si volili jeho cestu místo cesty naší.

4. Domov věrných

Přesto, že patriarchové sami neobdrželi, co jim Bůh slíbil, jak se zachovali k Božím zaslíbením? Žid 11,13.14.

Kde byla pravá vlast, kterou hledali? Proč se Pán nestyděl nazvat se jejich Bohem? Žid 11,16.

Patriarchové byli na zemi jako cizinci. Jejich pravé občanství bylo v nebesích. I přes svoje chyby stavěli na Božím slovu. Jejich život víry ctí Boha Bůh je zase poctil tak, že

se nazval Bohem Abraháma, Bohem Izáka a Bohem Jákoba.

Víra v Boží lásku nám pomáhá nést břemena úzkosti a starosti. Naplňuje srdce radostí a uspokojením. Víra v Boha podněcuje zdraví, prodlužuje život a rozhojňuje naši radost ze všech jeho přikázání. Otevírá zdroj štěstí.

5. Zkouška Abrahámovy víry — Žid 11,17.19

Těžší zkouška na Abraháma už nemohla přijít. Žasneme nad tím, proč Bůh dopustil taková duševní muka na patriarchu, aby ho vyzkoušel. Jistě to nebylo proto, aby se Pán Bůh dověděl, kolik Abrahám vydrží. Bůh je zpytatelem srdcí, on věděl, co Abrahám učiní. Proč tedy ho zkoušel? Abraháмова víra potřebovala trvalé zdokonalení.

Je však i hlubší důvod. Pán Bůh chtěl poučit Abraháma a celý vesmír o evangeliu. Touto zkouškou se měla projevit Boží obět v jeho Synu pro spásu hříšníků. Tak jako Abrahám ve své víře byl ochoten obětovat svého syna, tak Bůh obětoval svého jediného Syna.

Co bylo o Izákovi řečeno a jak Abrahám očekával na vyřešení tohoto problému? Žid 11,18.19.

6. Víra Izáka, Jákoba a Josefa — Žid 11,20—22

Když se Izák dověděl, že byl oklamán a že právo prvorozenství dal Jákobovi, jak o tom čteme v 1 Moj 27, nesnažil se odvolat to. I když byl znepokojen, byl přesvědčen, že to byla Boží prozřetelnost, která zmařila jeho záměr a uskutečnila to, čemu se snažil zabránit.

Dalšího dne své požehnání potvrdil. Tím se projevila jeho víra.

Co vedlo Jákoba k tomu, že právo prvorozenství dal mladšímu synu Josefu Efraimovi, a ne staršímu Manassevi? Žid 11,21; 1 Moj 48,8—22.

Jak projevil Josef svou víru v Boží zaslíbení, že Izrael přijde do Kanaánu? Žid 11,22; 1 Moj 50,24.25.

Hrdinové víry

Zákl. verš: Žid 11,24—27

Víra umožňuje křesťanovi nejen pohled do budoucí slávy, ale zpřítomňuje mu duchovní skutečnosti. Tajemstvím Mojžíšovy odevzdanosti a vytrvalosti bylo jeho vidění Boha vírou. Jednal tak, jakoby „viděl Neviditelného“.

Kdo dokáže vírou zachytit záblesk toho, co je neviditelné, ten nebude pokládat viditelný svět za konečný. Víra mu umožňuje správně hodnotit věci viditelné i neviditelné. Všechno to bylo napsáno proto, abychom to nejen četli, ale aby tatáž víra, která působila v Božích služebnících za starodávna, působila i v nás.

1. Mojžíšova počáteční víra — Žid 11,24—26

Po zmínce o víře patriarchů — Abraháma, Izáka, Jákoba a Jcsefa — obrací epištola Židům pozornost na Mojžíše a na vyjítí z Egypta.

Z tohoto období se tu uvádí pět činů víry.

K čemu se ve víře odhodlali Mojžíšovi rodiče? Žid 11,23.

Pro co se Mojžíš náhle rozhodl, když dospěl? Žid 11,24—26.

Ziekl se práva na egyptský trůn, protože Božím věcem dával přednost před bohatstvím a mocí faraóna. Místo aby se opíjel slávou Egypta, rozhodl se pro Boží vůli. Místo aby dával zákony Egyptu, stal se Božím řízením zprostředkovatelem Božího zákona světa. Sláva faraónského Egypta je

v prachu. Jeho moc pominula, ale Mojžišovo dílo trvá do-
dnes.

2. Tajemství Mojžišovy víry — Žid 11,27.28

Co bylo tajemstvím Mojžišovy víry a vytrvalosti? Žid 11,27.

Která slavnost vyjádřila víru Mojžíše a Židů? Žid 11,28.

Epištola se zmiňuje o moci, v které se víra Izraele projevila kropením veřejí krví beránka. To odvrátilo anděla zhoubce, aby nezasáhl tam, kde lidé svoji víru projevili poslušností. Bůh skrze Mojžíše ustanovil velikonoce jako památku na onu noc vysvobození pozdějším pokolením.

3. Víra Izraele — Žid 11,29.30

Zázračné překročení Rudého moře zjevuje víru Mojžíše i lidu. Zpočátku se děsili egyptského vojska, které je pronásledovalo a děsili se i moře před sebou, takže začali reptat. Mojžíš je upokojil a ubezpečil. Viděli, jak se jim otevřela cesta vodou a jak jejich nepřátelé byli poraženi ve chvíli, kdy čekali vítězství. Hospodin je vysvobodil sám a oni mu za to byli vděční.

Jak bylo dobyt město Jericho o 40 let později? Žid 11,30.

Kdo byl při zničení města zachráněn a proč? Žid 11,31.

4. Veliký oblak svědků

V této kapitole se uvádí šest jmen, i když ne v chronologickém pořádku od Jozuovy smrti až po zřízení království. Všimněme si z nich tři:

G e d e o n byl izraelský vojevůdce proti beduinským hor-
dám Madiánských, Amalechtů a „synů Východu“, kteří tís-
nili Palestinu sedm let.

B a r á k pod vedením prorokyně Debory velel tisícům

mladých bojovníků proti spojeným kanaánským silám vyzbrojených 900 železnými vozy. Takřka neuvěřitelně nad nimi zvítězil.

S a m u e l, kněz, soudce a prorok byl vůdcem z Božího rozhodnutí v přechodném období posledních soudců a začátku království.

Které skutky připisuje apoštol mužům a ženám víry? Žid 11,33.34.

5. Útrapy věrných — Žid 11,35.36

Víra v Boha není pro věřícího zárukou, že bude uchráněn před zkouškami. Víra mu spíše pomáhá, aby vydržel utrpení a muka pro pravdu.

Verš 35 vystihuje zkušenost proroka Jeremiáše, který byl bit, vězněn a uvržen do jámy. Podle tradice byl Jeremiáš dán do dutého stromu a rozřezán. Zřejmě i Eliáš a Elizeus byli mezi těmi, kteří „bloudili v kožích ovčích a strádali ...“

6. Ježíš jako svrchovaný příklad — Žid 12,1.2

Apoštol čerpá svůj závěr ze zkušeností hrdinů minulosti. Dosud neobdrželi dědictví. Ve své nekonečné moudrosti Bůh rozhodl, aby tito věrní ze všech dob vešli do věčného dědictví společně.

Na koho musíme hledět v životě víry? Žid 12,2.

Ježíš je vůdcem a dokonavatelem naší víry. V něm dosahuje víra svoji dokonalost. Celý Ježíšův život byl neochvějnou důvěrou a poslušností vůči Otce. Byl poslušen až do smrti na kříži.

Víra spočívá v Bohu i v nejtěžších chvílích. Člověk cítí, že i v největším soužení je nebeský Otec u kormidla života. Okem víry se díváme až za hrob.

Napomenutí a výstraha

Zákl. verš: Žid 12,25.26

I když se nezdá, že by 12. kapitola měla nějaký ústřední motiv, přesto všechna napomenutí a výstrahy zdůrazňují potřebu stále bdělosti a věrnosti bez ohledu na protiventství. První čtenáři této epištoly byli v nebezpečí ochabnutí následkem utrpení pro svou víru. Jsou nabádáni, aby se zamysleli nad protiventstvím, které musel snášet Ježíš. Ve srovnání s ním poznají, že trpěli jen málo. Mělo je to přivést k poznání, že jejich utrpení se změní v požehnání. I když pro svou víru museli snášet mnohé pronásledování, přece nemuseli nést úděl mučedníků. Bojovali sice proti hříchu, ale dosud nemuseli prolít svou krev.

Toto napomenutí je má povzbudit, aby na své utrpení hleděli jako na výchovu od nebeského Otce. Utrpení má být pro ně důkazem, že byli přijati za syny Boží. Své pozemské otce si ctíli a přijímali od nich výchovnou kázeň. Neměli by také přijmout kázeň svého nebeského Otce?

1. Kníže utrpení — Žid 12,3.4

S pohledem na věrného pastýře Pána Ježíše apoštol připomenul, co vytrpěl jejich Pán, aby jim zajistil spasení. Náš Pán nám zanechal příklad nejen v utrpení, ale i v každém jiném směru.

Jakou oběť ještě nemuseli přinést Židé, kterým byla psána tato epištola? Žid 12,4.

Kristův život utrpení skončil potupnou smrtí na kříži. Mnozí hrdinové víry z 11. kapitoly byli mučedníci, ale oni byli dosud mučednické smrti ušetřeni.

2. Utrpení jako Boží výchovná kázeň — Žid 12,5.6.

Víra a odvaha svatých v minulosti v různých souzeních byla v předešlé kapitole uvedena jako důvod k vytrvalosti. Dalším důvodem je skutečnost, že jejich utrpení je malé v porovnání s utrpením Páně. Teď je apoštol vyzývá, aby se zamysleli nad svým utrpením jako nad otcovskou výchovnou kázní, kterou Pán používá k rozvoji charakteru. Proto cituje slova z Přísloví 3,11.12. Výraz „trestání“ znamená ukázněvání dospívajícího hochy, které v sobě zahrnuje naučení, usměrňování, povzbuzení a někdy i pokárání.

Za co měli věřící považovat výchovnou kázeň? Žid 12,7.8.

Jaký vztah zaujímají děti obvykle vůči kázni ze strany rodičů? Jak máme my přijímat Boží kázeň? Žid 12,9–11.

3. Pokoj a posvěcení — Žid 12,12–14

Apoštol napomíná čtenáře, aby se připravili pro nový boj tím, že odvrhnou malověrnost a strach. Mají si pamatovat, že z prožitého utrpení jim plyne požehnání.

Na které dva cíle nemají zapomínat? Žid 12,13.14.

Celé shromáždění věřících i každý křesťan musí být na stráži před útoky všech možných pokušení (Žid 12,15.16).

Za jakého člověka je pokládán Ezau, uváděný jako výstražný příklad? Žid 12,16.17.

Ezau představuje ty lidi, kteří zlehčují Kristovo vykoupení a jsou ochotni obětovat nebeské království za pomíjivé věci zemské.

4. Události pod horou Sinaj — Žid 12,18.19

Tyto verše jsou vzpomínkou na události, které se staly u hory Sinaj.

Jak působily tyto projevy na lid a na Mojžíše? Žid 12,20.21.

Lid izraelský byl předěšen hrůzou. Úžasná moc Božích

slov byla nad jejich schopnost vnímat. V této chvíli si uvědomili jako nikdy předtím urážlivost hříchu i svoji vlastní vinu před Bohem. Odstoupili od hory v bázní a posvátné úctě. Zástup volal k Mojžíšovi: Mluv ty s námi a budeme tě poslouchat. Jen ať s námi nemluví Bůh, nebo zemřeme

5. Sláva nebeského Sionu — Žid 12,22.23

Na rozdíl od starého Izraele, který přišel k hoře Sinaj, přišli křesťané k hoře Sionu a jeho slávě. Sion znamená v symbolu Nového zákona nebe. V epištole Židům hora Sion je v souvislosti s „městem Boha živého, nebeským Jeruzalémem“. Křesťané dosud nepřišli k tomuto nebeskému Sionu doslovně, ale v duchovním smyslu mají k němu přístup skrze víru v Krista a radují se z předností jeho občanství.

Mezi těmi, kteří jsou v nebeském shromáždění, jsou i andělé. Křesťané mají společenství s církví provorozených, kteří jsou zapsáni v nebesích. Jde pravděpodobně o označení všech vykoupených. Dosud nejsou osobně v nebi, ale jsou tam zapsaní jako občané nebeského království.

Jak je Ježíš znovu nazván? Co se říká o pokropení jeho krví? Žid 12,24.

6. Neodporujeme evangeliu — Žid 12,25

Přestože Izrael slyšel Boží hlas za mocných projevů u hory Sinaj, stále znovu upadal do neposlušnosti vůči Božím příkazům. Důsledkem toho bylo, že zahynuli na poušti a jenom dva vešli do Kanaánu. A co teprve, když zanedbáme poselství evangelia, které zvěstuje Bůh z nebeského Sionu?

Jaký účinek měl Boží hlas z hory Sinaj?

A co teprve, když Bůh pohne v budoucnu nebem i zemí? Žid 12,26.27.

Protože křesťané mají účast na věcech nebeských, co měli dělat? Žid 12,28.

K ničemu, co je svaté a co patří k bohoslužbě, bychom neměli přistupovat lhostejně.

13. úkol — dne 24. září 1977

Závěrečná napomenutí

Zákl. verš: Žid 13,20.21

Epištola Židům končí podobně jako ostatní novozákonní epištoly mravoučnými a praktickými napomenutími, dobrořečením, osobním pozdravem a stručným závěrečným požehnáním. Pastorační příkazy a výzvy se týkají bratrské lásky, pohostinnosti, pomoci uvězněným a pronásledovaným, mravní čistoty a výstrahy před lakomstvím.

Čtenáři epištoly si mají všimnout života těch duchovních vůdců, kteří jim zvěštovali evangelium a mají následovat jejich víru. Všichni tito vůdcové však zemřeli. Existuje ale duchovní Vůdce, který neumírá a ke kterému můžeme přijít vždy: „Ježíš Kristus, včera i dnes tentýž jest, i na věky.“

Čtenáře epištoly apoštol nabádá, aby se podřídili svým duchovním vůdcům, kteří mají na starosti jejich duchovní zájmy. Mají se modlit i za apoštola, aby jim byl vrácen. Potom následuje zpráva o Timoteovi a pozdravy. Epištola končí závěrečným požehnáním: „Milost Boží se všechněmi vámi. Amen.“

1. Pět křesťanských ctností — Žid 13,1—4

Jedním ze společných znaků prvních křesťanů byla jejich vzájemná láska podle Ježíšova příkazu (Jan 13,35).

Koho někdy nevědomky přijali ti, kteří byli pohostinní? Žid 13,2.

Pohostinnost se má zvláště projevit vůči křesťanským bratrům a sestrám. Starověké hostince se vyznačovaly nečistotou, nemravností a zločinností. Pohostinnost teda byla krajně nutná.

Křesťané jsou vybízeni, aby také soucitně dbali o své uvězněné nebo jinak trpící bratry. Oni byli často odkázáni na své přátele, když jim šlo o potřeby holého života.

Jak se mají chovat křesťané v manželském životě? Co udělá Bůh s přestupníky svého zákona? Žid 13,4.

2. Vůdcové a Vůdce — Žid 13,7.8

Je to zmínka, aby nezapomněli na své křesťanské vůdce. Ve verši 17. a 24. je o nich také zmínka. Staří vůdcové už nežijí, proto nemohou radit ani vést. Složili břímě života a žijí jen ve vzpomínkách. Ale největší vůdce, Ježíš Kristus, zůstává. On je ten slavný velekněz nad domem víry.

Dnes už je těžko rozhodnout, na co se vztahovalo další poučení, ale týkalo se nějakých pravidel, které souvisely s pokrmy. Ti, kteří si podle nich zařídili život, z nich neměli užitek. Žid 13,9. Zřejmě zde nešlo o příkazy týkající se čistých a nečistých pokrmů, protože tato nařízení by se sotva dala označit za „rozmanité a cizí nauky“ — byla přece dobře známá.

3. S Ježíšem „za bránu“ — Žid 13,10—12

Kristova oběť byla obětí za hřích. I v pozemské svatyni se těla obětovaných zvířat za hřích v den smíření nejedla. Krev těchto zvířat se vnesla do svatyně, ale těla byla spálena za branou.

Jakou podobnost vidíme v Ježíšově smrti? Žid 13,12.

Ten, kdo byl ve starověku odsouzen podle zákona, byl vyveden za bránu a popraven. Podobně Kristus, náš zástupce, měl trpět za hradbami Jeruzaléma. Zemřel venku za bránou, kde popravovali zločince. Kristus nás vykoupil ze zlořečenství zákona tím, že sám vzal na sebe zlořečenství za nás. Gal 3,13.

K čemu jsou nabádání věřící? Žid 13,13.14.

4. Hodnotné křesťanské oběti — Žid 13,15.16

Oběti zvířat a starozákonní kněží byli symbolem na Krista a našli v něm svoje naplnění. On je tou pravou obětí, která byla přinesena jednou provždy. On je také jediným pravým knězem. Proto jako křesťané nemáme přinášet žádné oběti zvířat a kromě Krista nemáme jiného kněze. Jediné oběti, které si Bůh cení, jsou duchovní oběti přinášené skrze Ježíše Krista (1 Petra 2,5). O těchto obětech je tu zmínka.

První se týká oběti chvály Bohu, tj. „ovoce rtů vyznávajících jeho jméno“.

K oběti chvalořečení Bohu musíme přidat i oběti dobrovolné a štědré. Jsou to oběti skutků, a ne slov. Jsou obětované našim bližním, a ne Bohu. Ježíš však prohlásil, že skutky lásky vykonané lidem jsou jako vykonané jemu (Mat 25,40).

Komu mají být křesťané podřízeni a v jakém duchu to mají činit? Žid 13,17.

5. Modlitba a chvalořečení — Žid 13,20.21

Jakou prosbu vyjadřuje apoštol? Proč? Žid 13,18.19.

Zde je jedno z nejkrásnějších požehnání ze všech epištol. Končí chvalořečením. Má bohatý duchovní význam a zasluží si naši pozornost. O Bohu se tu mluví jako o „Bohu pckoje“. „Pkoj“ v Písmu znamená víc než zastavení boje.

Řecké slovo, které znamená „pokoj“, má něco z hebrejského slova „šalom“, znamenající celek, úplnost a plný blahobyt. Křesťanský pokoj však zahrnuje i závěrečnou spásu celého člověka skrze Ježíše Krista. Bůh, který je zdrojem tohoto pokoje, vzkřísil Ježíše z mrtvých. Náš Pán je tu označen za velkého „Pastýře ovcí“. Je to jediné místo v celé epištole s tímto označením Krista.

6. Osobní připomínky — Žid 13,22—25

Závěrem apoštol připojuje několik osobních připomínek. První je výzva adresovaná křesťanskému sboru, aby trpělivě vyslechl poselství této epištoly.

Co píše apoštol o Timoteovi? Jakou naději vyjadřuje? Žid 13,23.

Koho mají věřící čtenáři pozdravit? Kdo je pozdravuje? Žid 13,24.25.

Závěrečné požehnání se shoduje s požehnáním závěrečných řádků Titovi: „Milost se všemi vámi.“ Přeje všem hojnost Boží přízně, která je základem jejich spasení. Jediná moc, která může stvořit pravý pokoj, je milost Kristova.
